

Магістр 2 року навчання
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКУ

Анотація. Визначено поняття "платоспроможність банку". Розглянуто відмінність між поняттями "платоспроможність банку" і "ліквідність банку". Запропоновано практичні рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності механізму забезпечення ліквідності та платоспроможності банку.

Аннотация. Определено понятие "платежеспособность банка". Рассмотрено отличие между понятиями "платежеспособность банка" и "ликвидность банка". Предложены практические рекомендации, направленные на повышение эффективности механизма обеспечения ликвидности и платежеспособности банка.

Annotation. The concept of the bank solvency is defined. The difference between the concepts "bank solvency" and "bank liquidity" is considered. Practical recommendations on raising the efficiency of the mechanism providing the bank liquidity and solvency are offered.

Ключові слова: платоспроможність, ліквідність банку, надійність банку, фінансова стійкість банку.

Одним із найбільш важливих завдань банку є забезпечення його фінансової стійкості. Головним критерієм цього є платоспроможність і ліквідність. Проблеми з ліквідністю призводять до погіршення платоспроможності та фінансової стійкості, оскільки становлять єдину систему взаємопов'язаних показників діяльності банку. Зберегти платоспроможність і ліквідність банку на прийнятному рівні досить важко, особливо якщо менеджерами обрані неадекватні методи управління платіжною позицією [1, с. 93]. Відповідність методів і способів залежить від правильного розуміння сутності ліквідності і платоспроможності їхнього розмежування, адже, на сьогоднішній день, значною проблемою у науці є встановлення співвідношення даних понять, оскільки в даний час немає однозначного підходу до трактування категорій. Саме це й обумовлює актуальність та вагомість обраного дослідження.

Дослідженню платоспроможності банків приділяють значну увагу такі вітчизняні науковці: Мороз А. М., Аванесова І. А., Білик М. Д., Герасимович А. М., Ковальчук Т. Т., Коваль М. М. та ін. [2 – 5]. Також вагомий внесок зробили такі зарубіжні економісти, як: Лаврушин О. І., Роуз П. С., Р. Дж. Кемпбелл та ін.

Така кількість наукових робіт дає зробити висновок про те, що дане питання ще недосконало вивчене і потребує подальшого аналізу.

Тому мета даної статті полягає у теоретичному обґрунтуванні поняття "платоспроможність банку", а також у розробці практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності механізму забезпечення ліквідності та платоспроможності банку.

Існує безліч трактувань понять "платоспроможність" та "ліквідність". Вченими та практиками співвідношення даних категорій розглядається з трьох точок зору: як тотожні поняття; "ліквідність" більш широке поняття, ніж "платоспроможність"; ліквідність є умовою платоспроможності.

Найбільш точне визначення представлено Національним банком України: "Платоспроможність" (solvency) – спроможність банку виконати законні вимоги кредиторів. Платоспроможність характеризується рівнем забезпеченості фінансових зобов'язань банку власним капіталом. Неплатоспроможність банку визначається як його неспроможність протягом одного місяця в повному обсязі виконати законні вимоги кредиторів через відсутність коштів або зменшення розміру капіталу банку до суми, що становить менше третини суми, встановленої Національним банком як мінімально необхідної.

Поняття платоспроможності, як і поняття ліквідності характеризують здатність банку виконувати свої фінансові зобов'язання. Відмінність полягає в тому, що платоспроможність передбачає виконання зобов'язань за рахунок власного капіталу, тоді як ліквідність – повне виконання всіх зобов'язань банківської установи [6].

Можна виділити три ситуації за даними категоріями:

1) платоспроможність – ліквідність – за якою банк взагалі не має проблем у розрахунках за своїми зобов'язаннями та задоволенні потреб клієнтів у грошових коштах;

2) платоспроможність – неліквідність – коли банк по закінченню строку своїх зобов'язань не може їх погасити, але пізніше зможе за рахунок очікуваних грошових надходжень від операційної діяльності. А за прострочення строку платежу нараховує штрафні санкції;

3) неплатоспроможність – ліквідність – банк виплачує свої боргові зобов'язання у встановлений строк переважно за рахунок придбаної на ринку міжбанківських кредитів ліквідності [1, с. 97].

Передумовою ефективного виконання своїх функцій як окремим банком, так і всією банківською системою, є оптимальний рівень банківської ліквідності: він зумовлює їх надійність, фінансову стійкість і конкурентоспроможність.

Водночас недостатня чи надлишкова ліквідність негативно впливає, що має різноманітні прояви на мікро- та макrorівні. Зокрема, на макrorівні низька ліквідність банку обмежує його платоспроможність,

© Жадан Ю. С., 2013

спричиняє втрату клієнтської бази, довіри клієнтів, що ускладнює залучення депозитних ресурсів і доступ до зовнішніх (недепозитних) джерел фінансування для підтримання ліквідності.

Для ефективного залучення та розміщення банківських ресурсів з метою забезпечення належного рівня ліквідності та платоспроможності банку можна розробити адаптаційну систему прийняття рішень,

основу якої складають різні напрями адаптивного регулювання, основними серед яких, що утворюють адаптивне кільце регулювання, відзначені:

оцінка ризиковості окремих активів банку, їхньої прибутковості та можливості перетворення в засоби платежу;

аналіз впливу на стан ліквідності окремих банківських операцій, здійснення яких супроводжується зміною структури активів і пасивів банку;

прогнозування змін співвідношення обсягу залучених ресурсів і виданих кредитів з урахуванням макро- і мікроекономічних факторів;

оцінка можливостей використання зовнішніх джерел поповнення ліквідних ресурсів;

збереження та розширення ринку клієнтів банку;

проведення повномасштабних маркетингових досліджень.

Важливість зворотного адаптивного зв'язку в якості регуляторного фактора у забезпеченні ліквідності та платоспроможності банку пов'язана з тим, що банк повинен мати можливість не просто оперативно розв'язувати питання, які виникають у ході аналізу показників ліквідності, залучаючи ресурси інших кредитних установ, а й здійснювати стратегічне планування й управління ліквідністю на основі поглибленого аналізу всіх факторів, які тією чи іншою мірою впливають на дієздатність банку виконувати свої фінансові зобов'язання [7, с. 105].

Ураховуючи, що ліквідність банку відображає потенційні можливості кредитного інституту щодо виконання своїх боргових і фінансових зобов'язань, ступінь досяжності яких визначається відповідно до статичної та динамічної оцінок ефективності використання банківських ресурсів та їхнього розміщення, можна зобразити такі підходи з удосконалення забезпечення ліквідності та платоспроможності банків, які дозволяють:

забезпечити ефективне залучення та використання банківських ресурсів за рахунок системи адаптаційного прийняття рішень та раціоналізації планування банківської діяльності для забезпечення ліквідності і платоспроможності;

покращити проведення аналізу економічної діяльності банків завдяки системному й комплексному врахуванню всіх складових ланок такого аналізу, оцінки фінансової стійкості банку;

підвищити ліквідність та платоспроможність банку за рахунок введення до розгляду аналітичної оцінки щодо формування кредитно-інвестиційного портфеля банку [8, с. 313].

Таким чином, дослідження проблеми розуміння понять "платоспроможність" і "ліквідність" банку показало, що в даний час у науці немає єдиного підходу щодо їхнього трактування. Тому дане питання потребує подальшого вивчення, а також втілення запропонованих рекомендацій.

Наук. керівн. Яременко О. Р.

Література: 1. Ребрик Ю. С. Проблема трактування категорій "ліквідність" та "платоспроможність" у банківській діяльності / Ю. С. Ребрик // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. – Випуск 28. – С. 93–99. 2. Банківські операції / [Мороз А. М., Савлук М. І., Пуховкіна М. Ф. та ін.] ; за заг. ред. А. М. Мороза. – [3-тє вид.]. – К. : КНЕУ, 2008. – 608 с. 3. Аванесова І. А. Оцінка кредитної діяльності банку / І. А. Аванесова // Фінанси України. – 2010. – № 6. – С. 103–112. 4. Білик М. Д. Методологічні основи управління фінансовою стійкістю комерційного банку / М. Д. Білик // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 5. – С. 54–58. 5. Аналіз банківської діяльності / [Герасимович А. М., Алексеєнко М. Д., Парасій-Вергуненко І. М. та ін.] ; за ред. А. М. Герасимовича. – К. : КНЕУ, 2006. – 600 с. 6. Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123537. 7. Гроші та кредит: підручник / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін. – К. : Либідь, 2009. – 331 с. 8. Черевик Н. В. Ліквідність та платоспроможність основних банків України / Н. В. Черевик // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 4. – С. 311–313.